

Grond in beweging

Waarom hoogwaardig gebruik van grond de nieuwe norm wordt

Grond is een van de grootste materiaalstromen van Nederland: jaarlijks wordt 140 miljoen ton verplaatst. Uit analyses blijkt dat 115 miljoen ton daarvan direct circulair inzetbaar is. Dat betekent dat een enorme hoeveelheid grond niet hoeft te worden afgevoerd of vervangen, maar kan worden hergebruikt in andere projecten. Dit vraagt om grondgestuurd ontwerpen en een nieuwe blik op grond: niet als restproduct, maar als waardevolle hulpbron die de basis vormt voor circulair bouwen.

Door: Simone Houtman en Harry Hofman

Over de auteurs:

Simone Houtman, projectleider van de Buyer Group Grondstromen en senior adviseur circulaire economie bij Rijkswaterstaat.
Harry Hofman, ketenregisseur vanuit RWS.
Reageren: linda@deomgevingskracht.nl

Circulair en hoogwaardig grondgebruik draait om waardebenadering: de intrinsieke waarde van grond behouden in plaats van die te verliezen door afvoer, vermenging of laagwaardige toepassing. Door grond in te zetten op plekken waar haar fysieke, chemische of biologische kwaliteiten precies passen, blijft de kwaliteit intact en sluit de inzet optimaal aan bij de behoeften van andere (naburige) projecten. Dat kan gaan om korrelgrootte en draagkracht, maar ook om nutriënten, pH of een rijke bodemstructuur die waardevol is voor natuurontwikkeling of klimaatadaptieve maatregelen.

Door grond niet onnodig af te voeren, te mengen of te bewerken, blijven bodemstructuur, bodemleven en organische stof behouden. Dat zorgt voor betere waterberging, meer draagkracht, een rijker ecosysteem en een bodem die zich sneller herstelt. Zo ontstaat een gezonde, veerkrachtige bodem die beter bestand is tegen droogte, piekbuien en intensief gebruik.

Deze manier van werken voorkomt bovendien dat nieuwe primaire grondstoffen moeten worden gewonnen en vermindert transport- en verwerkingskilometers aanzienlijk. De basis hiervoor is datagedreven werken op basis van bodemdata.

De waarde van grond

De voordelen van circulair werken zijn dan ook duidelijk.

Figuur 1: Grondverzet voor rivierverruiming.

Van grondverzet naar grondwaarde

Minder gebruik van primaire grondstoffen betekent minder druk op zand- en klei-winpotten. Het behoud van vrijkomende grond voorkomt dat bodem van waardevolle kwaliteit verloren gaat. En doordat transportkilometers afnemen, daalt ook de uitstoot van broeikasgassen. Besparingen lopen op tot € 125 - 175 miljoen per jaar, 13 miljoen ton primaire grond, 1 megaton CO₂ en 1 kiloton stikstof. Deze cijfers laten zien dat deze drie effecten samen een enorme milieuwinst opleveren. Bovendien draagt circulair werken bij aan het oplossen van een ander urgent

Foto 1: Hoogwaardig grondgebruik in de provincie Fryslân.

probleem: een groot deel van de Nederlandse bodem verkeert in matige tot slechte staat doordat we hem decennialang intensief gebruikt en verstoord hebben, vaak sneller dan hij zich kan herstellen. Dat komt door een combinatie van fysieke ingrepen, chemische belasting en verlies van natuurlijk bodemleven. Door grondstromen slimmer te koppelen, kan de bodemkwaliteit juist worden versterkt in plaats van uitgeput.

Hoogwaardig gebruik niet vanzelfsprekend beloofd

Circulair grondgebruik biedt grote kansen, maar de praktijk wordt nog sterk bepaald door knelpunten in regelgeving, organisatie en marktwerking. De huidige regels zijn zodanig geformuleerd dat waardecreatie en hoogwaardig gebruik niet vanzelfsprekend worden beloofd. Vaak gaat het hierbij juist om maatwerk op regionale schaal. Tegelijk is de grondketen versnipperd: overheden, aannemers, waterschappen en ontwikkelaars werken met verschillende doelen, tijdslijnen en verantwoordelijkheden, waardoor niemand het overzicht heeft om vraag en aanbod tijdig te koppelen. Ook ontbreekt vaak vroegtijdige informatie over hoeveelheden en kwaliteit van vrijkomende grond, wat leidt tot terughoudendheid en snelle afvoer. Risicomijding in combinatie met financiële prikkels versterken dit: afvoeren is in veel contracten nog de standaard, terwijl de maatschappelijke baten van circulair gebruik buiten beeld blijven. Door deze combinatie van regels, rollen en risico's blijft de bodemkwaliteit onder druk staan, terwijl juist slim gekoppelde grondstromen kunnen bijdragen aan herstel en een veerkrachtige bodem.

In de praktijk

Dat circulair en hoogwaardig grondgebruik geen theoretisch verhaal is, blijkt uit de praktijk. In het karakteristieke gebied rond de Maas tussen Ravenstein en Lith is versterking nodig van 26 kilometer dijk, gecombineerd met verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en meer ruimte voor de rivier. Door deze opgaven in het project Meanderende Maas te combineren, ontstond de kans om vrijkomend sediment uit de rivier lokaal weer te gebruiken voor dijkversterking in het plangebied. Denken in mogelijkheden leidt hier tot hoogwaardig en circulair grondgebruik. Het resultaat was niet alleen lagere emissies, maar ook een aanzienlijke kostenbesparing en een betere afstemming tussen grondkwaliteit en toepassing. Het project laat zien dat circulair werken mogelijk is wanneer opdrachtgevers vroegtijdig samenwerken en grondstromen inzichtelijk maken.

Opbrengst circulair grondgebruik in project de Meanderende Maas¹

- 2 miljoen kuub grond hergebruikt binnen het gebied
- 2 miljoen kuub hoogwaardig gebruikt voor andere dijkversterkingen en de productie van dakpannen en bakstenen
- Geen grond van elders aanvoeren en geen grond in putten verwerken leiden tot ongeveer € 30 miljoen minder kosten op een grondbalans van 4 miljoen m³
- CO₂ - en stikstofreductie door beperkt transport

Figuur 2: Infographic Herinrichting Uterwaarden Wamel, Dreumel en Heerwaarden.¹

Een ander voorbeeld komt uit het project Uterwaarden Wamel, Dreumel en Heerwaarden (zie figuur 2). Daar gaat Het Systeem-Dynamisch Model Grondstromen (SDMG) gebruikt worden dat op basis van data laat zien hoe en waar vrijkomende grond de meeste waarde kan toevoegen. Dat model maakte zichtbaar dat bepaalde soorten klei (erosiebestendig) heel geschikt zijn voor de dijkversterking en klei met meer organische stof juist een goede bodemverbeteraar is voor zandgronden in bijvoorbeeld De Peel. In het project is een zogenaamde leerruimte opgenomen voor dit onderwerp, waardoor aannemer en opdrachtgever samen kunnen leren in de praktijk.

Basis is datagedreven werken

Ook op regionaal niveau ontstaan steeds meer succesvolle koppelingen. De digitale kaart van Grip op Grond Fryslân (hierover is een artikel gepubliceerd in Bodem, augustus 2025) maakt zichtbaar waar grond vrijkomt en waar grond nodig is. Hierdoor kunnen projecten elkaar vinden, soms zelfs zonder dat er extra logistiek nodig is. Het is circulaire economie in zijn meest praktische vorm: niet door ingewikkelde technieken, maar door

slim te organiseren, datagedreven te werken en informatie te delen. Deze aanpak wordt nu overgenomen in andere regio's.

De toekomst vraagt om hoogwaardig grondgebruik

De urgentie om op grote schaal circulair en hoogwaardig te werken met grond neemt alleen maar toe. Nederland staat voor enorme opgaven op het gebied van woningbouw, klimaatadaptatie, dijkversterking en energietransitie. Al deze projecten vragen om grond, terwijl de beschikbaarheid van primaire grondstoffen onder druk staat en de bodemkwaliteit achteruitgaat. Circulair en hoogwaardig werken met grond biedt een antwoord op beide uitdagingen. Het voorkomt schaarste, houdt kosten beheersbaar en draagt bij aan een gezonde bodem die de basis vormt voor een leefbare toekomst.

De potentie is enorm en praktijkvoorbeelden bewijzen dat het kan

De cijfers laten zien dat de potentie enorm is en de praktijkvoorbeelden bewijzen dat het kan. Hoogwaardig gebruik van grond is geen idealistisch streven, maar een realistische en effectieve manier van werken die de sector vooruithelpt. Het is tijd om deze manier van werken breed te omarmen en tot norm te verheffen.

De Buyer Group Grondstromen zet zich in voor een fundamentele omslag in de omgang met grond in Nederland. De Buyer groep brengt kennis bij elkaar over inkoop, wetgeving en datagedreven werken. Doel is de adoptie van circulair hoogwaardig gebruik van grond te versnellen. In een gezamenlijke Marktvisie en Inkoopstrategie schetsen overheden, marktpartijen en kennisinstellingen hoe grond hoogwaardiger kan worden benut en hoe deze werkwijze landelijk toepasbaar wordt. Binnen de community wordt deze visie vertaald naar de praktijk: deelnemers delen kennis, ontwikkelen nieuwe werkwijzen en laten zien hoe circulair grondgebruik daadwerkelijk kan worden gerealiseerd.

Meer weten of aansluiten?

Kijk op www.GripOpGrondstromen.nl.

Bronnen

1. www.gripopgrondstromen.nl/praktijk

- advertentie -

Opleiding veldwerk waterbodemonderzoek

Eerstvolgende opleidingsronde: 9, 16 en 23 juni 2026 te Gouda

Goed veldwerk is cruciaal: veldwerkers zijn de ogen en oren van de opdrachtgever. De SIKB Opleiding Veldwerk Waterbodemonderzoek biedt een solide basis in kennis, praktische vaardigheden en communicatie voor hogere kwaliteit in elke fase van het onderzoek.

De opleiding is bedoeld voor veldwerkers, maar ook relevant voor toezichthouders, opdrachtgevers, projectleiders en adviseurs die met waterbodemonderzoek te maken hebben. Je leert door te doen: minstens 60% van de opleiding vindt plaats in het veld!

Met behulp van de speciaal voor de opleiding ontworpen e-learning van de Bodembreed Academie kan je jezelf nu al voorbereiden. Kijk op www.bodembreedacademie.nl

Voor meer informatie bekijk de [video](#) of bezoek de [website](#):

Video

Website

Of kijk op www.sikb.nl

